

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

1. september 2014

Deres ref.: ref. 14/2642-

Høringssvar til gjennomgangen av Norsk kulturråd

Vi viser til departementets høringsbrev av 2. juni 2014 og e-post av 30. juni om utsatt høringsfrist til 1. september. Vi viser til Kunstnernettverkets hørings svar som vi støtter. I tillegg har vi følgende merknader:

Forslag om nytt styre/råd

Det foreslås å redusere antall medlemmer av rådet i Norsk kulturråd fra ti til sju. Det foreslås videre at medlemmene ikke nødvendigvis trenger å inneha kunstfaglig kompetanse. Norsk kulturråd henter i dag sin legitimitet og tillit gjennom sin kunstfaglige kompetanse og vi mener at en svekkelse av rådets samlede kunstfaglige kompetanse vil sette dette i fare.

Det er selvsagt et gode at medlemmer av rådet har kompletterende kompetanse innen organisasjon, ledelse, økonomi, forskning og utvikling, men etter vårt syn er kunst- og kulturfaglig kompetanse essensielt for alle rådsmedlemmer og må ligge til grunn ved oppnevning av rådsmedlemmer. Vi ser fordelene av at Kulturrådets organisasjon selv kan skilte med slik type kompetanse, men at den er sekundær ut fra rådets behov. Medlemmene bør derfor fortsatt oppnevnes på bakgrunn av sin kunst- og kulturfaglige kompetanse, slik loven om Norsk kulturråd fastsetter i dag.

Med tanke på at medlemmene skal ha tilstrekkelig kompetanse innen alle kunstfelt, mener Forfatterforeningen også det er uheldig at rådet skal reduseres til sju medlemmer. En reduksjon til syv medlemmer hvorav flere skal ha annen type kompetanse enn kunstfaglig, blir i sum en dobbel svekking av den kunstfaglige kompetansen i rådet.

Det er en vel etablert praksis at medlemmene i rådet også er ledere for ulike fagutvalg i Kulturrådet. Rapporten foreslår å endre på dette. Det betyr at rådets kunstfaglige kompetanse svekkes ytterligere, og at rådet isoleres fra de fagfeltene det har ansvar for. Det at medlemmene av rådet i dag også er ledere for hvert sitt fagutvalg, gjør at de får stor kunnskap om hva som rører seg på de ulike feltene i kulturlivet, og hvilke behov som finnes ute blant kunstnere og institusjoner. Dette vil gå tapt med den foreslåtte omorganiseringen, og løses ikke ved observasjon i enkelte fagutvalgsmøter eller utvidet dialog mellom fagutvalg og råd. Endres rådet som foreslått, vil det bli tilfeldig hvilke kunstfelt og deler av kulturlivet rådsmedlemmene har inngående kjennskap til.

Endring i stipendkomiteer og oppnevning av disse

Det foreslås at stipendkomiteene skal forenkles, og at de skal utpekes av rådet, et råd som etter forslaget vil ha en svekket kunstfaglig kompetanse. I dag er det kunstnerorganisasjonene som på sine årsmøter velger stipendkomiteer. I Forfatterforeningen velger årsmøtet hvert år stipendkomite for både Statens kunstnerstipend og stipender fra foreningens egne midler. Alle kan foreslå medlemmer til komiteen og valgkomiteen innstiller ut fra en bred vurdering av stipendkomiteens sammensetning.

Komiteen består av ni forfattere, og det tilstrebes at komiteen skal ha bred sammensetning hva gjelder alder, kjønn, litteratursyn og geografi. Komiteen gjør ikke bare en vurdering av selve søknaden, men leser også forfatterens tidligere bøker. Dette er med på å gi søknadene en grundig kunstfaglig vurdering. Stipendkomiteen leser det aller meste som utgis av norsk skjønnlitteratur, og det vil følgelig være aktivitet og kvalitet som blir avgjørende i vurderingen, ikke hvor god en er til å skrive søknader. Sammenhengende funksjonstid for komitemedlemmer er maksimalt seks år. Rulleringen av komitemedlemmer og sammensetning av komiteen sørger for at det ikke fester seg ett rådende litteratursyn.

Rapporten foreslår at det ikke lenger skal være kunstnerorganisasjonene som utpeker stipendkomiteer for Statens kunstnerstipend, men at disse skal utpekes av rådet i Norsk kulturråd. Som nevnt tidligere mener vi utvalgets forslag, hvis det blir gjennomført, allerede svekker rådets kunstfaglige kompetanse. Det vil være uheldig at stipendkomiteene skal utpekes av et råd som kanskje ikke har kompetanse om alle kunstnergruppene. Vi mener at den kunstfaglige vurderingen må være den avgjørende. Vi frykter at andre, langt mindre relevante hensyn vil bli tillagt vekt dersom et råd som har sin styrke innen organisasjon, ledelse, økonomi, forskning og utvikling skal utpeke de komiteene som skal tildele stipend og støtte til kunstnerne.

I rapporten foreslås en effektivisering av stipendkomiteene. Hvis en slik effektivisering innebærer sammenslåing av stipendkomiteer, vil også dette føre til en dårligere kvalitetssikring av stipendtildelingene og en svekking av den kunstfaglige vurderingen av søknadene og en svekking av stipendkomiteenes kunstfaglige kompetanse på hvert enkelt kunstområde. Det vil da trolig i større grad bli ren vurdering av søknaden som vil telle i tildelingene av stipend, og ikke vurdering av hvert enkelt forfatterskap eller kunstnerskap. Et mindre råd uten dagens sterke kunstfaglige bredde kombinert med sammenslåtte stipendkomiteer, vil i verste fall kunne føre til mer politisk styring av kunst.

I rapporten på s. 46 skriver utvalget at «Forpliktelsen til å forenkle kan av og til komme i konflikt med kunstfeltenes og interesseorganisasjonenes egne ønsker om synlighet og anerkjennelse gjennom dedikerte ordninger og kvoter forbeholdt det kunstfeltet de representerer.» Vi vil presisere at dette ikke er grunnen til at vi er mot en eventuell sammenslåing av stipendkomiteer. Vi argumenterer for en grundig kunstfaglig vurdering av stipendsøknader og mot økt maktkonsentrasjon i Norsk kulturråd.

Kunstfeltet eller -feltene som komiteene skal vurdere, må også være overskuelige. Rent konkret er det for eksempel håndterbart for stipendkomitémedlemmer å ha oversikt over nyere utgivelser innen skjønnlitteratur for voksne. Hvis dette derimot utvides til å omfatte skjønnlitteratur for barn og unge, blir det vanskelig, enn si umulig, å holde oversikten.

Forfatterforeningen er enig i utvalg for Statens kunstnerstipend når de i sitt hørings svar skriver: «Kunstnerorganisasjonene utfører i dag et betydelig arbeid som sekretariat for stipendkomiteene. En eventuell overføring av oppnevningsmyndigheten til rådet vil dermed gi behov for økt administrativ kapasitet i Norsk kulturråd, og behov for økte bevilgninger for å dekke utgiftene til stipendkomiteene.»

De fleste stipendkomiteene for Statens kunstnerstipend er også komite for kunstnerorganisasjonenes egne stipender (som for Forfatterforeningens del kommer fra kulturpolitiske vederlag som Bibliotekvederlaget og kollektive vederlag fra Bokklubbene, Kopinor og Norwaco). Ved at samme komite er komite for både vederlagsstipendene og Statens kunstnerstipend, bidrar det til at de kan se hele søkermengden under ett og fordele det totale antall stipender ut fra kunstfaglig vurdering av søknad og forfatterskap. Opprettelse av en egen stipendkomite for Statens kunstnerstipend vil føre til dobbeltarbeid, i og med at de samme forfattere trolig vil søke stipend begge steder. Dette gjelder også for de andre kunstnergruppene og -organisasjonene.

Vi mener at dagens ordning med fagfellelvurdering ut fra kunstfaglig kompetanse, med ni demokratisk valgte, roterende komitemedlemmer fungerer godt etter formålet. Dette, i tillegg til komiteens brede sammensetning og begrenset funksjonstid for den enkelte, sikrer armlengdes avstand mellom komiteens vedtak og den enkelte søker. Det er også grunn til å nevne at Det litterære Råd anvender forvaltningslovens regler om habilitet.

Prinsippet om fagfellelvurdering er ikke i konflikt med prinsippet om armlengdes avstand, som i essens setter opp en skanse mellom bevilgende myndigheter og utøvelsen av kunstfaglig skjønn. Fagfellelvurderingen sikrer kompetent vurdering. Armlengdes avstand sikres gjennom demokratiske valgte organ og ivaretagelse av habilitet.

Forfatterforeningen støtter utvalg for Statens Kunstnerstipend når de i sitt hørings svar skriver: «Utvalget finner grunn til å påpeke at nåværende system har vokst frem over tid som et resultat av forhandlinger og dialog mellom staten og kunstnerorganisasjonene. Dette er altså i stor grad et velprøvd og godt fungerende system som har vist seg levedyktig. Eventuelle endringer, og virkningene av dem, bør derfor være grundig utredet.»

Maktkonsentrasjon

At et redusert råd i Norsk kulturråd skal utpeke alle fagutvalg og alle stipendkomiteer, i tillegg til å ha det overordnede ansvaret for å bestemme fordelingen av stipend mellom kunstnergrupper, samt komiteenes og utvalgenes retningslinjer, kan ikke sees på som noe annet enn økt politisk maktkonsentrasjon i Norsk kulturråd. Dette er særlig uheldig når den økte makten tilfaller et råd med svekket kunstfaglig kompetanse.

Side 63 i rapporten kan leses som at kunstnere som ikke er medlem i kunstnerorganisasjonene som oppnevner stipendkomiteer, ikke kan søke og motta Statens kunstnerstipend på lik linje med medlemmer. Forfatterforeningen behandler stipendsøknader fra medlemmer og ikke-medlemmer på lik linje.

Utredningsgruppa mener at et stort antall ulike stipendkomiteer fører til at kunstnere må søke flere komiteer. Vi erfarer ikke at dette er et problem. Det er vår oppfatning at forfatterne setter pris på at det er komiteer med høy kompetanse innen hvert felt, hvis de for eksempel skal søke stipend som både dramatikere, skjønnlitterære forfattere og oversettere.

Vi kjenner ikke inngående til andre kunstområders stipendkomiteer og deres arbeid, men for litteraturfeltet mener vi at søknader fra forfattere som opererer innenfor nye litterære uttrykksformer og formater, blir fanget opp av dagens komitestructur.

Rapporten foreslår å overføre oppgavene til Utvalget for statens stipend og garantiinntekter til rådet. Forfatterforeningen mener dette er nok et eksempel på en uheldig maktkonsentrasjon. Hvis dette gjennomføres, vil all kunstnerstøtte til det ikke-institusjonelle feltet forvaltes av ett og samme organ. Vi ser det som en svært uheldig utvikling.

Utredningen foreslår også å fjerne tottrinnsbehandlingen av de statlige stipendene, og gi stipendkomiteene full beslutningsmyndighet. Tottrinnsbehandling er en viktig kvalitetssikring, og bør videreføres.

Utredningen foreslår også å overføre ansvaret for kvotefordeling til rådet, uten at det skal ut på høring slik som i dag (side 65):

"Fordelingen av stipend til de ulike stipendkomiteene (kvotefordelingen) fastsettes i dag av departementet på bakgrunn av forslag fra Utvalget for statens stipend og garantiinntekter for kunstnere, etter at organisasjonene er hørt. Departementet foretar sjelden endringer i utvalgets forslag og det gjøres heller ikke store endringer fra ett år til neste. Utredningsgruppen mener at rådet i fremtiden bør fastsette fordelingen av stipend til de ulike stipendkomiteene."

Kvotefordelingen avgjør direkte hvilke kunstnergrupper som skal få nytten av nye stipender. Det er avgjørende med tydelige prinsipper for kvotefordelingen, og transparente, tillitvekkende beslutningsprosesser, slik systemet fungerer i dag.

Konklusjon:

Den norske Forfatterforening mener dagens sammensetning av rådet i Norsk kulturråd er god og ivaretar hensynet til høy kunstfaglig kompetanse. Lederne av Kulturrådets ulike fagutvalg bør fortsatt være medlemmer av rådet. Utvalg for Statens kunstnerstipend bør opprettholdes. Dagens komitestruktur for Statens kunstnerstipend fungerer etter hensikten. Forfatterforeningen mener foreslått komitestruktur ikke vil opprettholde en sterk kunstfaglig vurdering av stipendsøknadene. Vi mener flere av rapportens forslag vil føre til økt maktkonsentrasjon i Norsk kulturråd.

Med vennlig hilsen
Den norske Forfatterforening

Sigmund Løvåsen
leder